

Dubbelinterview

Inspiratiereis Japan 2020

“Kunnen we niet onze hulpbronnen delen, in een soort mantelzorg moai?”

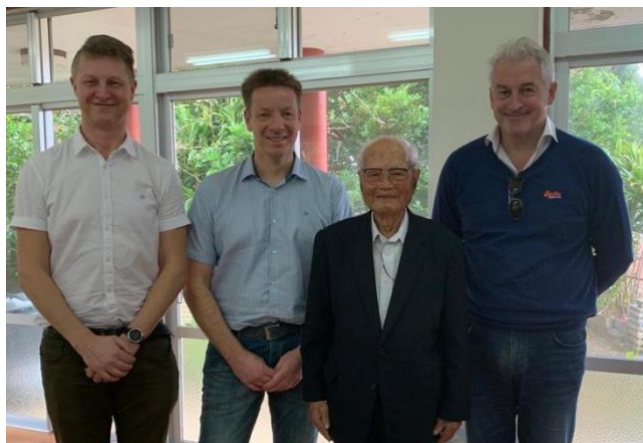
De vergrijzing is enorm in Japan. Daarnaast krimpt het aantal inwoners in recordtempo. Hoe gaat het land daarmee om, op sociaal, medisch en technisch gebied? Frans van Zoest en Leslie de Ruiters gingen mee met de inspiratiereis naar Tokyo en Okinawa.

Meer dan 27 procent van de populatie in Japan is ouder dan 65 jaar, in 2050 is dat naar verwachting veertig procent. Daarnaast krimpt het aantal inwoners in recordtempo. "Zij zijn ons toekomstbeeld, wat betreft vergrijzing," vertelt Frans van Zoest. "Ik was benieuwd wat hun oplossingen zijn voor die enorme uitdaging." Hij werkt als vakgroep leider bij Vilans, landelijk kenniscentrum voor langdurige zorg, waar hij zich voornamelijk bezighoudt met innovatie. Vanuit die rol ging hij mee op inspiratiereis naar Japan. Hij vond het echt een cadeautje. "Helemaal omdat daarna de wereld op slot ging door het coronavirus."

High touch

Ook Leslie de Ruiters was benieuwd hoe de zorg is georganiseerd in Japan. Hij is ondernemer, houdt zich samen met zijn vrouw bezig met het runnen van een aantal kinderdagverblijven, heeft een jeugdzorgbedrijf en daarnaast doet hij corporate recovery werk. In Japan bezochten ze verschillende zorglocaties en gingen in gesprek met medewerkers en ouderen.

Als ze gevraagd wordt wat ze verraste, noemen Frans en Leslie allebei de technologie in de zorg, of eigenlijk het gebrek eraan. Frans: "Dat is toch het beeld van Japan, overall robots." Leslie: "Ik had meer innovatie verwacht in de ouderenzorg. Er waren wel robots in restaurants, maar in de zorg eigenlijk niet." Frans: "De directeur van een verpleeghuis daar zei: Wij zijn *high touch* in plaats van *high tech*. Er was in dat huis veel aandacht voor softe, menselijke aspecten."

Stephan Hermsen, Frans van Zoest en Leslie de Ruiters praten met de 97-jarige inwoner van het dorpje Ogimi op het eiland Okinawa. Hij is lid van de Moai. Ze praten over het netwerk en over zijn leven op Okinawa.

Aanbodgedreven versus vraaggedreven zorg

Wat Leslie vooral opviel in Japan was de gastvrijheid. “Ouderen worden met veel meer respect behandeld. Er wordt netjes gewacht op ze, ze krijgen de ruimte, er wordt eindeloos naar ze gebogen. Dat valt natuurlijk niet zomaar over te nemen hier, wij hebben een ander cultuur. Maar je kunt er wel veel van leren.”

Zijn vrouw en hij zijn al een tijd geïnteresseerd in innovatie in dagopvang van ouderen. Hij zou zorg willen organiseren vanuit gastvrijheid. “Kijken wat cliënten nodig hebben – of het nou ouderen of kinderen zijn. Ik vind dat de opvang in Nederland vaak traditioneel en betuttelend is opgezet. Mijn vader was dementerend en het stak mij dat hij zo kinds werd aangesproken door het personeel in het verpleeghuis waar hij zat. Alsof hij niks kon.” Hij vindt dat de zorg in Nederland te veel aanbodgedreven is. “Door de focus op gastvrijheid is het in Japan meer vraaggedreven. Dat vind ik interessant.”

Op een van de locaties die ze bezochten waren ouderen ‘roulette’ aan het spelen. Leslie: “Niet voor geld, maar voor fiches, waarmee ze kleine dingen konden kopen. Als je ziet hoeveel schik ze hadden, dat is bijzonder. We gaan hier natuurlijk niet zomaar halve casino’s bouwen voor ouderen, maar we roepen ook wel weer heel snel: Dat kan niet, hoor. Dat paternalistische, daar moeten we vanaf. Dat staat haaks op gastvrijheid. Ik vind dat de insteek moet zijn: Wat kan ik doen om het u naar de zin te maken.”

In Japan worden mantelzorgers veel meer betrokken bij de zorg van hun naasten in verpleeghuizen, zag Leslie. “Er wordt aan familie gevraagd ook een stukje verzorging en vermaak van de ouderen op zich te nemen. Wij vinden hier: voor gezondheid en zorg is de staat verantwoordelijk. Maar dat is niet te betalen. Dus nu worstelen wij met de participatiemaatschappij, voelt het alsof dat aan ons wordt opgedrongen. Daar is dat normaal, je zorgt gewoon voor je familie. Ik denk dat daar wel een bedrijfsmodel op te baseren is. Ouderen worden opgevangen, maar mantelzorgers worden er als vanzelf bij betrokken.”

Ergens bijhoren

Dat zorgen voor elkaar zagen ze ook op Okinawa, een eiland ten zuidoosten van Japan. Het is een zogenaamde *blue zone*, waar mensen significant langer leven dan gemiddeld. Dat zou komen door een traditionele levensstijl met veel fysieke activiteit, hechte sociale banden en lokaal geproduceerd voedsel. Een van de lokale tradities zijn de *moai*: supportnetwerken van mensen die elkaar ondersteunen op sociaal, financieel, gezondheid en spiritueel gebied. Een gezelschap dat elkaar bij alle aspecten van het leven helpt en succesvolle gewoontes en gebruiken met elkaar deelt. Het geeft een gevoel van veiligheid en steun, van 'ergens bijhoren'.

“Dat vond ik heel mooi om te zien,” vertelt Frans. “Ouderen in Nederland hebben natuurlijk ook hun netwerken. Je kunt hier een bridgeclub hebben met vriendschappelijke elementen, maar een echte supportgroep is het niet. Ik vind het interessant om te kijken of je die kunt stimuleren om meer te functioneren als moai.” Zijn moeder maakt zich er wel zorgen om, wat er gebeurt als ze zorgafhankelijk wordt, wie in haar omgeving haar dan gaat helpen. “Dan denk ik: kunnen we niet al onze mantelzorg op een hoop gooien, als een soort mantelzorgmoai? Een groepje vormen en je hulpbronnen met elkaar delen. Dus dan kan ik ook boodschappen doen voor iemand anders uit haar groep. Wat nodig is, is dat je echt een diepgevoeld belang deelt met elkaar. Zo zou je bestaande netwerken en burgerinitiatieven misschien kunnen uitbouwen of omvormen.”

Het denken bevordert

Frans vond de reis een leuke afwisseling van kennisoverdracht en een kijkje in de praktijk. “Het is de confrontatie met iets heel anders wat inzichten oplevert. Dat zou ik iedereen gunnen.” De reis heeft voor Leslie geen concrete plannen opgeleverd, geeft hij aan, maar wel het denken bevordert. “Je kan over de zorg in Japan lezen of zien op tv, maar er echt zelf zijn geweest geeft veel meerwaarde. Mensen spreken, details zien. De indrukken die ik daar heb opgedaan neem ik mee, die kunnen komende tijd samenvallen met projecten in Nederland.”

Lees in de tweede nieuwsbrief hoe Cora Ritmeijer en Ineke van Hofwegen de reis hebben ervaren. ‘In Japan is zingeving meer een levensfilosofie.’

Aftermovie

We hebben van onze reis in 2020 een aftermovie gemaakt. Bekijk de video [hier](#)!

Van Maar Advies organiseert regelmatig inspiratiereizen naar het buitenland. Kijk op de website www.vanmaaradvies.nl voor de laatste updates.